

PRZEMYSŁAW JÓŻWIKIEWICZ
Uniwersytet Wrocławski, Wydział Neofilologii
przemyslaw.jozwikiewicz@uwr.edu.pl
ORCID: 0000-0002-3654-7724

Oficjalne nazwy grzybów makroskopijnych z komponentem kolorystycznym „czerwony, żółty, niebieski” w języku ukraińskim i polskim

Official Names of Macroscopic Fungi with a Color Component “Red, Yellow, Blue” in Ukrainian and Polish

Abstract

The article aims to analyse official Ukrainian and Polish names of macroscopic mushrooms in terms of the colour components present in their structure. The corpus consisted of approximately 2,000 examples of Ukrainian official names of mushrooms and a similar number of Polish names and their original Latin names. They were analysed quantitatively and qualitatively. 486 Ukrainian and 436 Polish names containing at least one element that could be classified as coloronyms were identified in the corpus. Among them, there are 263 Ukrainian and 245 Polish names, which include basic colours (red, yellow, blue) and their variants. Colour components occupy mainly the position of a species epithet. This function is performed mainly by adjectives (and their derivatives), adjectival participles and coordinate complex adjectives (less frequently the non-coordinate ones). Among the clear differences between the two naming systems, it is necessary to mention the gaps related to the names denoting colour variants, the number of examples of the yellow colour and the mutual naming relations between Ukrainian and Polish with reference to the same mushroom species.

Keywords: the Ukrainian language, the Polish language, mycological nomenclature, official names of macroscopic mushrooms, coloronyms

Postępująca w ostatnich latach intensyfikacja badań w różnych obszarach nauki, szczególnie widoczna w sferze nauk technicznych, ale i medycyny czy nauk ścisłych, wywiera również ogromny wpływ na

rozwój nauk biologicznych, w tym także mykologii w jej bardzo zróżnicowanych odsłonach, np. mykologii budowlanej, medycznej, przemysłowej, weterynaryjnej, ale także mykotoksykologii czy etnomykologii. Rola grzybów w otaczającym nas świecie jest bowiem odwrotnie proporcjonalna do jej postrzegania przez większość ludzkości, choć niektórzy (pomijam biologów, mykologów, botaników, przedstawicieli nauk medycznych itp.) zapewne podpisałiby się pod stwierdzeniem autorów książki *The Future is Fungi* (Lim, Shu 2022) – „It’s a fungal world, we are just living in it”. Słuszne zatem jest, by przedstawiciele królestwa grzybów badać, a wiedzę z tego zakresu popularyzować. Nie chodzi tu jednak o informacje wyłącznie branżowe. Wszak wiele społeczeństw mykofilicznych, jak choćby Słowianie, przedstawiciele krajów Dalekiego Wschodu, a także Francuzi czy Włosi od wieków cenią sobie właściwości grzybów, zwłaszcza w wymiarze kulinarnym i medycznym; i to na tyle, iż stały się one istotnym elementem ich kultur. Pochodną funkcjonowania grzybów na poziomie tradycji i kultury jest ich nazewnictwo, a jednym z elementów odgrywającym znaczącą rolę w tej sferze – aspekt kolorystyczny.

Celem artykułu jest analiza oficjalnych ukraińskich i polskich nazw grzybów makroskopijnych w kontekście funkcjonowania występujących w ich strukturze komponentów kolorystycznych z zakresu barw podstawowych (червоний – czerwony, жовтий – żółty, синій – niebieski) i ich wariantów.

Wśród podstawowych funkcji nazwy na pierwszy plan wysuwa się niewątpliwie funkcja informacyjna. Nazwy gatunkowe niejednokrotnie zawierają unikatowe i charakterystyczne informacje o samym grzybie, najczęściej o jego owocniku jako części najbardziej widocznej (głównie zatem o jego formie, wielkości, czasie i miejscu występowania, również kolorze). Z formalnego (terminologicznego, gramatycznego) punktu widzenia zawierają się one w obszarze nazwy rodzajowej lub zajmują pozycję epitetu gatunkowego (bądź funkcjonują w obu tych elementach). Niejednokrotnie to właśnie komponent kolorystyczny odgrywa tu istotną rolę, stanowiąc podstawę nazewnictwa wielu gatunkowych nazw grzybów.

Kwestia nazewnictwa grzybów zarówno w obszarze ukraińskich, jak i polskich badań językoznawczych nie należy do specjalnie eksploatowanych. Pierwsze prace poświęcone nazewnictwu grzybów pojawiły się w latach 60.–70. minionego stulecia (np. badania dla polskiego obszaru językowego Barbary Bartnickiej-Dąbkowskiej (1964) czy dla ukraińskiego – Łarysy Symonenko 1973a; 1973b: 23–26; 1974: 38–41), kolejne – dwie dekady później (np. wzmianki dotyczące nazewnictwa grzybów w pracach poświęconych nazewnictwu botanicznemu Iwana Sabadosza (1988: 39–41; 2014: 495–513) czy artykuły Jerzego Kuźmiuka (1989: 34–36; 1991: 30–32; 1993: 79–85; 1995: 137)). Wyraźne ożywienie w tym obszarze tematycznym daje się zauważyć dopiero z początkiem pierwszego dziesięciolecia XXI w. (polskie prace językoznawcze poświęcone nazewnictwu grzybów m.in. Andrzeja Chlebickiego (2010: 35–39), Kazimierza Kopczyńskiego i Marii Ławrynowicz (2000: 133–142) czy badania ukraińskich zasobów leksykalnych prowadzone przez Wołodymyra Kurylenkę (2006: 219–223), Rusłanę Omelkowec (2014: 231–239), Walentynę Prus (2001: 151–153), Marynę Tkaczuk (2010: 275–282), Przemysława Józwikiewicza (2022: 99–115; 2023a: 195–208; 2023b: 149–161) i in.).

Należy w tym miejscu podkreślić, że problematyka koloru nie znalazła odzwierciedlenia w przytoczonych pracach, choć przecież dociekania w tym zakresie, także w ramach badań nad JOŚ, są często obecne zarówno w ukraińskich, jak i polskich badaniach językoznawczych (np. Kucheruk 2006: 40–42; Lisnychyy 2007: 219–234; Babiy 2010: 31–34; Kal’ko 2011: 273–277; Ostash 2011: 144–149; Nikolayeva 2012: 224–229; Koshcheyeva 2013: 229–237; Vyshnyts’ka 2016: 267–270; Solodushko 2016: 193–198; Florins’ka 2016: 472–474; Gonigroszek 2008: 91–99; Lisowska 2008: 198–208; Borejszo 2010: 31–41; Tarary 2013: 393–414; Kaczmarek 2014: 155–166; Narloch 2016: 69–83; Bawej

2019: 233–256; Lech-Kirstein 2021: 91–103; Uchmann 2022: 75–97 i in.). Niniejszy artykuł jest próbą chociaż częściowego uzupełnienia tej luki.

Źródła, z których pozyskano materiał do analizy, to przede wszystkim monografie naukowe poświęcone mykologii, artykuły branżowe poruszające szerokie spektrum zagadnień mykologicznych, podręczniki akademickie, jak również beletrystyka, atlasy grzybów i strony internetowe (w tym portale społecznościowe) poświęcone grzybom i grzybiarstwu (m.in. Mykhaylevs'kyu 2009; Zhuravs'ka 2015; Kalynets'-Mamchur 2011; Leont'yev, Akulov 2007; Sukhomlyn, Dzhahan 2013; Flück 2020; Gumińska, Wojewoda 1985; Snowarski 2014; grupa Гриби України; portal Світ грибів України; portal *Grzyby.pl*; portal *Index Fungorum*). Na ich podstawie utworzono korpus, na który złożyło się około 2 tys. przykładów ukraińskich oficjalnych nazw grzybów makroskopijnych, podobna liczba nazw polskich oraz ich łacińskich pierwowzorów. Istotne jest to, iż w utworzonej bazie wystąpiło 486 nazw ukraińskich i 436 polskich zawierających minimum jeden komponent, który można zaliczyć do koloronimów. Wśród nich 263 nazwy ukraińskie i 245 nazw polskich zawierały przynajmniej jeden element kolorystyczny z zakresu nazewnictwa barw podstawowych (czerwony, żółty, niebieski) oraz ich wariantów.

Oficjalne nazwy gatunkowe to struktury składające się z dwóch elementów: nazwy rodzajowej wyrażonej rzeczownikiem oraz epitetu gatunkowego wyrażanego zwykle za pomocą przymiotnika, rzadziej imiesłowu przymiotnikowego, sporadycznie rzeczownika. Oba człony nazwy wskazują zazwyczaj na pewne cechy charakterystyczne danego gatunku albo odnoszą się do rzeczywistości „pozabiologicznej”; w celach nazewnictwa wykorzystywane są zatem głównie:

- antroponimy (najczęściej zlatynizowane nazwiska lub imiona osób, które związane były z daną dziedziną nauki, np. *Cystolepiota hetieri* – Цистолепіота Герієра, *Cystostereum murrayi* – Цистостереум Мюррея, *Agaricus bresadolanus* – pieczarka bresadoli i in.),
- toponimy (wskazujące na miejsce występowania danego gatunku lub jego pierwszego zaobserwowania, np. *Imleria badia* – Польський гриб, *Leucoagaricus americanus* – Білопечериця американська, *Clathrus archeri* – okratek australijski, *Amylocystis lapponica* – amylek lapoński i in.),
- nazwy wskazujące na środowisko występowania gatunku (lasy, pola, bagna itp., *Entoloma elodes* – Ентолома болотяна, *Geastrum campestre* – Зірковик польовий, *Entoloma elodes* – dzwonek torfowiskowa, *Butyriboletus subappendiculatus* – masłoborowik górski, *Camarophyllopsis schulzeri* – kopulek łąkowy i in.),
- nazwy wskazujące na czas występowania (pory roku, miesiące, np. *Flammulina velutipes* – Опеньок зимовий, *Cortinarius turmalis* – Павутинник пізній, *Calocybe gambosa* – Калоцибе травнева, *Entoloma aprile* – dzwonek kwietniowa, *Calocybe gambosa* – geśnica wiosenna i in.),
- nazwy wskazujące na cechy fizyczne, właściwości (np. *Entoloma sinuatum* – Ентолома отруйна, *Gautieria graveolens* – Готієрія пахуча, *Gyromitra gigas* – Строчок гігантський, *Caloscypha fulgens* – kielonka błyszcząca, *Calvatia cyathiformis* – czasznica miskowata, *Cantharellus cibarius* – pieprznik jadalny i in.),
- nazwy wskazujące na zjawisko mikoryzy, saprotrofii czy pasożytnictwa (np. *Coprinellus truncorum* – Гнойовичок вербовий, *Cyclocybe aegerita* – Опеньок тополевий, *Daedalea quercina* – Губка дубова, *Hygrophorus piceae* – wodnica świerkowa, *Huiphodontia sambuci* – strzępkoząb bzowy i in.) itp.,

- nazwy wskazujące na kolor owocnika (np. *Cystoderma cinnabarinum* – Цистодерма кіноварно-червона, *Diplomitoporus flavescens* – Дипломітопор жовтіючий, *Entoloma infula* – Ентолома рожевопластинчаста, *Entoloma pleopodium* – dzwonkówka cytrynowa, *Gelatorporia dichroa* – klejoporek dwubarwny, *Helvella atra* – piestrzyca czarna i in.).

Niezwykle zbliżonej motywacji należy dopatrywać się w odniesieniu do nazw roślin. Wszak oba typu organizmów zajmują podobne siedliska i od wieków funkcjonują paralelnie w świadomości ludzkiej, ba! przez stulecia nawet przez biologów traktowane były jako organizmy należące do świata roślin. Zmieniło się to dopiero w XX w., kiedy oficjalnie zaliczono je do dwóch odrębnych królestw. Stwierdzenie o podobieństwie motywacyjnym dotyczy zarówno nazw oficjalnych, jak i nieoficjalnych (gwarowych, regionalnych czy zwyczajowych), o czym w ostatnich latach szerzej pisały m.in. Jadwiga Waniakowa (2012; 2005: 119–128; 2017: 401–412; 2021: 45–59), Wanda Stec (2014: 88–109; 2016: 99–115), Teresa Skubalanka (2009: 129–144) czy Monika Buława (2023: 225–242).

W utworzonym korpusie nazewniczym odnotowano 20 ukraińskich i 27 polskich nazw grzybów, w których określenie koloru funkcjonowało jako nazwa rodzajowa (np. Білопечериця американська, Білогнойовик Бірнбаума, Чорнопластинник Ейре i in.), z czego w przedstawianym tu zakresie barw podstawowych wystąpiło 10 nazw polskich (np. rdzawoporka drobnopora, krwistoborowik świerkowo-jodłowy, modrobobowik ponury i in.) i nie było żadnej nazwy ukraińskiej. W przypadku pozostałych nazw odniesienie do koloru było epitetem gatunkowym (461 ukraińskich i 390 polskich, w tym np. *Hygrophorus lucorum* – Гірофор жовтий, *Hymenochaetopsis tabacina* – Гіменохетипсис тютюнової бурії, *Crepidotus luteolus* – цїзмówka żółtawa, *Cytidia salicina* – talerzyk szkarłatny i in.). Ponadto należy wspomnieć, że wśród wszystkich nazw korpusu zanotowano 5 przykładów ukraińskich i 19 polskich, w których komponent kolorystyczny był obecny w obu elementach nazwy (w omawianym tu zakresie barw podstawowych nie odnotowano przykładów ukraińskich tego typu, przykładów polskich było 6, np. krasnoborowik purpurowy, krasnoborowik ceglastopory, żółciak siarkowy); wyekscerpowano ponadto jeden ukraiński przykład nazwy jednoelementowej (Синяк – funkcjonujący również jako **Гіропор березовий синіючий**).

Pośród oficjalnych nazw grzybów wielkoowocnikowych tworzących wspomniany korpus znalazło się łącznie 19 określeń kolorów i ich odcieni odnoszących się do barw podstawowych w języku ukraińskim i 22 w języku polskim. Ilustruje to poniższe zestawienie.

Tabela 1. Zestawienie kolorów podstawowych dla języka ukraińskiego i polskiego występujących w nazwach grzybów makroskopijnych.

Kolory w materiale ukraińskim	Kolory w materiale polskim
багрянний (4 przykłady w korpusie), блакитний (1), винний (1), гранатовий (2), золотий (19), жовтий (73), іржавий (9), кіноварний (6), кривавий (8), лазуровий (2), лимонний (5), рожевий (23), рум'яний (2), синій (17), сірчаний (6), цегляний (2), цитриновий (1), червоний (67), шафрановий (5)	ceglasty (3), cynobrowy (4), cytrynowy (8), czerwony (37), karminowy (1), krasny (2), krwawy (12), modry (6), niebieski (13), płowy (11), rdzawy (12), różowy (19), rumiany (4), siarkowy (3), siny (1), szafranowy (3), szkarłatny (4), winny (4), zielony (19), złoty (12), żonkilowy (1), żółty (49)

Struktura oficjalnych nazw grzybów nie ogranicza się jedynie do dwóch elementów (może być jednak jeden, np. Синяк, lub trzy, a niekiedy więcej, np. Опеньок несправжній шафранно-жовтий). Podobnie rysuje się sytuacja w odniesieniu wyłącznie do epitetów gatunkowych. Nie zawsze w tej funkcji występuje podstawowy wariant przymiotnika. Niekiedy są to konstrukcje złożone wskazujące na zestawienia kolorystyczne czy pewne odcienie barw. Okazuje się, iż formy „wariantywne” obecne są w nazewnictwie grzybów w przypadku większości z przytoczonych wcześniej nazw kolorów. Warianty te zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 2. Zestawienie wariantów kolorystycznych i gramatycznych dla kolorów podstawowych obecnych w nazwach utworzonego korpusu.

Warianty ukraińskie	Warianty polskie
багряний (багрянистий, багрянючий), золотий ¹ (золотистий, золотисто-жовтий ²), жовтий (жовтуватий, жовтіючий, сірчано-жовтий), кіноварний (кіноварно-червоний), кривавий (криваво-червоний), лимонний (лимонно-жовтий), рожевий (рожевіючий, рожевуватий, рожево-сірий), рум'яний (рум'яніючий), синій (синіючий, синюватий, синьо-зелений), цегляний (цегляно-червоний), червоний (червонуватий, червоніючий, криваво-червоний), шафрановий (шафранний, шафраново-жовтий)	czerwony (czerwieniejący, czerwonawy, czerwono-brązowy), krwawy (krwisty, krwawiący, krwistoczerwony), modry (modrobiący), niebieski (niebieskawy, niebieszczejący, niebieskozielonawy), płowy (płowięjący, wypłowiwały, szaropłowy), rdzawy (rdzawoszary), różowy (zaróżowiony, różowokremowy, różowiejący, różowawy), szafranowy (szafranowoczerwony), winny (winnoczerwony), złoty (złotawy, złotozółty), żółty (żółtawy, żółtobiawy)

Zebrany materiał egzemplifikacyjny zaprezentowano w postaci tabelarycznej uwzględniającej nazwy poszczególnych kolorów, w tym ich odcieni (jak również ich wariantów słowotwórczych), oraz przykłady nazw grzybów odpowiednio w języku ukraińskim i polskim. Zatem np. dla koloru czerwonego prócz nazwy podstawowej (червоний – czerwony) w tabeli znalazły się nazwy odcieni tego koloru i derywaty (przymiotniki lub imiesłowy), np. іржавий, рожевий (рожевіючий, рожевуватий), рум'яний (рум'яніючий) – *rdzawy*, *różowy* (*zaróżowiony*, różowiejący, różowawy), *rumiany* itd. Każdej nazwie koloru przyporządkowano jeden przykład nazwy grzyba, a w nawiasie podano całkowitą liczbę przykładów z danym określeniem wyekscerpowanych z utworzonego korpusu nazewniczego. Gdy dany odcień nie występował jako samodzielny komponent nazwy grzyba (zwykle – epitet gatunkowy), podawano egzemplifikację realizowaną w postaci nazwy złożonej (np. винний: *Hygrophorus capreolarius* – Гігрофор винно-червоний).

Ze względu na obszerność materiału i konieczność jego skonfrontowania w proponowanym tekście skupiono się jedynie na analizie przykładów dla trzech barw podstawowych. Barwy pochodne,

- 1 W wyekscerpowanym materiale nie występowały nazwy z przymiotnikiem золотий. Jako element nazewniczy występował jedynie derywat – золотистий.
- 2 W tabeli przytaczam tylko po jednym przykładzie przymiotników złożonych, choć w obrębie zgromadzonego materiału komponentów takich jest zdecydowanie więcej, np. dla koloru żółtego: *Amanita fulva* – Поплавок жовто-коричневий, *Amanita gemmata* – Мухомор яскраво-жовтий, *Cortinarius venetus* – Павутинник жовто-оливковий, *Entoloma pleopodium* – Ентолома брудно-жовта itd.

jak również czerń, biel, szary oraz określenia nie wprost odwołujące się do konkretnego koloru (typu: *dwubarwny, plamisty, pstry, różnobarwny* itd.) omówione zostaną w odrębnym opracowaniu.

Kolory podstawowe

ЧЕРВОНИЙ – CZERWONY

Tabela 3. Zestawienie kolorów i przykładów nazw grzybów makroskopijnych w obu językach dla barwy czerwonej.

Колір	Приклади	Kolor	Przykłady
червоний (50) – (червонуватий – 12, червоніючий – 5)	<i>Amanita muscaria</i> – Мухомор червоний; <i>Clitocybe rivulosa</i> – Клітоцибе червонуватий; <i>Chlorophyllum rhacodes</i> – Гриб-зонтик червоніючий	czerwony (18) (czerwieniejący – 7, czerwony – 12)	<i>Hygrocybe coccineocrenata</i> – wilgotnica czerwona; <i>Neottiella rutilans</i> – gniazdówka czerwona; <i>Hygrocybe ovina</i> – wilgotnica czerwieniejąca
багрянний (2) (багряннистий – 1, багрянніючий – 1)	<i>Hygrocybe coccinea</i> – Гігроцибе багряна; <i>Cortinarius subpurpurascens</i> – Павутинник багряннистий; <i>Hygrophorus purpurascens</i> – Гігрофор багрянніючий	-	-
іржавий (9)	<i>Cortinarius subferrugineus</i> – Павутинник іржавий	rdzawy (12)	<i>Hymenochaete rubiginosa</i> – szczeciniak rdzawy
рожевий (18) (рожевіючий – 2, рожевуватий – 3)	<i>Corticium roseum</i> – Кортіцій рожевий; <i>Muscena rosella</i> – Міцена рожевувата; <i>Leccinum oxudabile</i> – Підберезник рожевіючий	różowy (14) (zaróżowiony – 1, różowiejący – 1, różowawy – 3)	<i>Russula aurora</i> – gołąbek różowy; <i>Hygrophorus erubescens</i> – wodnica zaróżowiona; <i>Lepiota subincarnata</i> – czubajeczka różowawa; <i>Leccinum oxudabile</i> – koźlarz różowiejący
цегляний (2)	<i>Hygrocybe sciophana</i> – Гігроцибе цегляна	ceglasty (3)	<i>Albatrellus confluens</i> – naziemek ceglasty

Колір	Приклади	Kolor	Przykłady
рум'яний (1) (рум'яніючий – 1)	<i>Russula pseudointegra</i> – Сироїжка рум'яна; <i>Leucoagaricus leucothites</i> – Білопечериця рум'яніюча	rumiany (4)	<i>Russula pseudointegra</i> – gołąbek rumiany; <i>Clitopilus caelatus</i> – rumieniak piaskowy
гранатовий (2)	<i>Cortinarius balaustinus</i> – Павутинник гранатовий	–	–
винний (3) (tylko w konstrukcjach złożonych)	<i>Hygrophorus capreolarius</i> – Гірофор вино- червоний	winny (4)	<i>Entocybe vinacea</i> – dzwonkówka winna
кіноварний (6) (tylko w konstrukcjach złożonych)	<i>Nectria cinnabarina</i> – Нектрія кіноварно- червона	cynobrowy (4)	<i>Cystoderma cinnabarinum</i> – ziarnóweczka cynobrowa
кривавий (8) (tylko w konstrukcjach złożonych)	<i>Cortinarius sanguineus</i> – Павутинник криваво-червоний	krwawy (2) (krwisty – 7, krwawiący – 3)	<i>Atheliachaete sanguinea</i> – korownica krwawa; <i>Cortinarius sanguineus</i> – zasłonak krwisty; <i>Stereum sanguinolentum</i> – skórnik krwawiący
–	–	karminowy (1)	<i>Hygrocybe punicea</i> – wilgotnica karminowa
–	–	krasny (2)	<i>Neoboletus luridiformis</i> – krasnoborowik ceglaptopory
–	–	szkarłatny (4)	<i>Neonectria coccinea</i> – gruzelek szkarłatny

W przypadku języka ukraińskiego kolor czerwony wraz z odcieniami (oraz pochodnymi przymiotnikami i imiesłowami) reprezentowany jest w analizowanym korpusie przez siedem jednostek występujących jako samodzielne elementy w nazwie (червоний, багряний, іржавий, рожевий, цегляний, рум'яний, гранатовий, np. *Corticium roseum* – Кортіцій рожевий, *Mycena rosella* – Міцена рожевувата, *Leccinum oxudabile* – Підберезник рожевіючий, *Cortinarius balaustinus* – Павутинник гранатовий i in.) oraz trzy obecne jedynie w kompozytach (винний, кіноварний, кривавий, np. *Entocybe vinacea* – виночервона, Павутинник кіноварно-червоний, *Atheliachaete cinnabarina* – Ателіяхете криваво-червона) i wskazujące na odcień barwy podstawowej.

Wymienione wyżej przymiotniki wchodzi także w skład konstrukcji złożonych współrzędnych (np. *Lepiota brunneoincarnata* – Лепіота коричнево-червона, *Pholiota astragalina* – Фоліота оранжево-червона, *Skeletocutis carneogrisea* – Скелетокутіс рожево-сірий, *Tomentella fuscocinerea* – Томентелла іржаво-сіра i in.) oraz niewspółrzędnych, przede wszystkim z nadrzędnymi rzeczownikowymi i czasownikowymi (np. *Typhula erythropus* – Тифула червононога, *Rubroboletus rhodoxanthus* – Боровик

рожевошкірий, *Mycena rubromarginata* – Міцена червонооперезана i in.), zajmując pozycję epitetu gatunkowego.

Pierwszy z przedstawianych tu kolorów podstawowych oraz jego warianty pojawiły się w zebranych materiale 126 razy. Nie jest to równoznaczne z liczbą nazw grzybów, w których te komponenty wystąpiły, gdyż np. w jednej nazwie Сироїжка винно-червона są obecne dwa elementy kolorystyczne tej grupy (винний i червоний). Finalnie nazw grzybów należących do zbioru ЧЕРВОНИЙ było de facto 92.

Język polski w ramach utworzonego korpusu i tej grupy kolorystycznej wykazuje nieco większą różnorodność. Mamy bowiem aż 11 elementów odnoszących się do czerwieni (czerwony, ceglasty, cynobrowy, karminowy, krasny, krwawy, rdzawy, różowy, rumiany, szkarłatny, winny, np. *Hypocrea rufa* – drobnokropka czerwona, *Rycnoporus cinnabarinus* – gęstoporek cynobrowy, *Parasola hemerobia* – czernidłak rdzawy, *Sarcoscypha coccinea* – czarka szkarłatna i in.). Występują one częstokroć jako samodzielne określenia, głównie epitety gatunkowe, jednak zanotowano je również (7 przykładów – język ukraiński nie notuje w tej grupie takich konstrukcji) w postaci nazwy rodzajowej, zwykle jako element konstrukcji złożonej lub derywat (np. *Fuscoporia ferruginosa* – rdzawoporka drobnopora, *Clitopilopsis hirneola* – rumieniak pępówkowaty, *Rubroboletus rubrosanguineus* – krwistoborowik świerkowo-jodłowy i in.), czy w obu pozycjach (*Neoboletus luridiformis* – krasnoborowik ceglastopory). Wymienione przymiotniki wchodzi także w skład struktur współrzędnych (*Phlebia subochracea* – żylak czerwono-brązowy, *Tricholomopsis rutilans* – rycerzyk czerwonozłoty, *Hyphoderma roseocreum* – strzępkoskórka różowokremowa, *Arrhenia oniscus* – pępówka rdzawoszara i in.). Obecne są one również w konstrukcjach niewspółrzędnych, najczęściej wskazując na kolor jakiegoś elementu owocnika grzyba (np. *Cortinarius porphyropus* – zaslonak różowonogi, *Lactarius controversus* – mleczaj różowoblaszkowy, *Mycena zephirus* – grzybówka rdzawoplamista i in.).

Częstotliwość pojawienia się określeń koloru czerwonego i jego wariantów: 101 razy. Faktyczna liczba nazw grzybów zaliczających się do zbioru CZERWONY: 93.

Pomimo niemal dwukrotnie liczniejszej reprezentacji wariantów koloru czerwonego w grupie przykładów polskich (7 wobec 11), liczba samych przykładów jest niemal identyczna (92 do 93). Wyraźną różnicę można zauważyć w przypadku liczebności nazw grzybów, w skład których wchodził przymiotnik червоний – czerwony oraz jego derywaty; tu nazw ukraińskich było 69 wobec jedynie 37 nazw polskich; były również swoiste luki nazewnicze (np. багрянний, багрянистий, багрянючий – Ø, гранатовий – Ø, Ø – зарóżовіону, рум'янючий – Ø, Ø – krwisty, krwawiący, Ø – karminowy, Ø – krasny, Ø – szkarłatny).

ЖОВТИЙ – ŻÓŁTY

Tabela 4. Zestawienie kolorów i przykładów nazw grzybów makroskopijnych w obu językach dla barwy żółtej.

Колір	Приклади	Kolor	Przykłady
жовтий (62) (жовтуватий – 7, жовтіючий – 4)	<i>Fuligo septica</i> – Фуліго жовтий; <i>Crepidotus luteolus</i> – Крепідот жовтуватий; <i>Cantharellus lutescens</i> – Лисичка жовтіюча	żółty (30) (żółtawy – 12)	<i>Antrodia xantha</i> – jamkówka żółta; <i>Cortinarius ochroleucus</i> – zaslonak żółtawy; <i>Laetiporus sulphureus</i> – żółciak siarkowy

Колір	Приклади	Kolor	Przykłady
*золотий (0) золотистий (19)	<i>Phaeolepiota aurea</i> – Феолепіота золотиста	złoty (8) (złotawy – 4, złocisty – 4)	<i>Phaeolepiota aurea</i> – aksamitkówka złota; <i>Amanita ceciliae</i> – muchomor złotawy; <i>Hygrophorus chrysodon</i> – wodnica złocista; <i>Aurantiporus fissilis</i> – złotoporek niemily
лимонний (5), цитриновий (1),	<i>Bisporella citrina</i> – Біспорелла лимонна; <i>Amanita citrina</i> – Мухомор цитриновий	cytrynowy (8)	<i>Entoloma pleopodium</i> – dzwonek cytrynowa
шафрановий (5) <i>шафранний</i> (2) (tylko w konstrukcjach złożonych)	<i>Muscena crocata</i> – Міцена шафранова; <i>Sarcodontia crocea</i> – Саркодонція шафранно-жовта	szafranowy (3)	<i>Cortinarius croceus</i> – zasłonak szafranowy
<i>сірчаний</i> (6) (tylko w konstrukcjach złożonych)	<i>Trichoderma sulphureum</i> – Триходерма сірчано-жовта	siarkowy (3)	<i>Leucocoprinus straminellus</i> – czubnik siarkowy
–	–	żonkilowy (1)	<i>Neoboletus pseudosulphureus</i> – krasnoborowik żonkilowy
–	–	płatowy (8) (płatwiejący – 1, wypłowiwały – 1)	<i>Paralepista gilva</i> – gąsówka płatowa; <i>Russula decolorans</i> – gołąbek płatwiejący; <i>Oxyporus ravidus</i> – napień wypłowiwały
піщаний (1) (tylko w konstrukcjach złożonych)	<i>Cortinarius psammocephalus</i> – Павутинник піщаноголовий	–	–

* Przymiotnik złoty jako forma wyjściowa dla derywatu złotysty nie występuje w zebranym korpusie nazw.

W utworzonym korpusie znalazło się 88 nazw zawierających przymiotnik 'жовтий' lub przymiotniki wskazujące na odcienie koloru żółtego (лимонний / цитриновий, шафрановий / шафранний, сірчаний, піщаний) czy derywaty (жовтуватий, жовтіючий, золотистий). Ujęte w tabeli określenia pojawiły się 112 razy (wliczając w to konstrukcje składające się z dwóch określeń wskazujących na kolorystykę żółci, np. *Gloiothele citrina* – Глеохеле лимонно-жовта, *Lactarius chrysorrheus* – Хрящ-молочник золотисто-жовтий, *Huophiloma fasciculare* – Опеньок несправжній шафранно-жовтий,

Cerocorticium sulfureoisabellinum – Церокортицій сірчано-жовтий i in.). Trzy z sześciu jednostek ujętych w tabeli (*шафранний, піщаний i сірчаний*) występowały jako epitety gatunkowe jedynie w konstrukcjach złożonych, pozostałe funkcjonowały samodzielnie (*Neoboletus pseudosulphureus* – Боровик жовтий, *Bisporella citrina* – Біспорелла лимонна, *Amanita crocea* – Поплавок шафрановий i in.), w zestawieniach przymiotnikowych (*Alutaceodontia alutacea* – Алютацеодонція сірувато-жовта, *Amanita fulva* – Поплавок жовто-коричневий, *Flocularia luteovirens* – Флокулярія жовтувато-зелена, *Panellus violaceofulvus* – Панел фіолетово-буро-жовтий i in.) oraz złożeniach niewspółrzędnych (*Agaricus xantholepis* – Печериця жовтолуска, *Miladina lecithina* – Міладіна жовтковоколірна, *Dacrymyces chrysospermus* – Дакриміцес золотистоспоровий i in.).

Język polski notuje tu nieznacznie więcej określeń (siedem: żółty, cytrynowy, siarkowy, żonkilowy, szafranowy, płowy, złoty), z których wszystkie wystąpiły jako samodzielne określenia koloru / odcienia. Zanotowano dwa przykłady nazw, w których określenie koloru zawierało się również w nazwie rodzajowej (*Hemileccinum impolitum* – płowiec jodoformowy, *Aurantiporus fissilis* – złotoporek niemiły) oraz w obu pozycjach nazewniczych (*Laetiporus sulphureus* – żółciak siarkowy). Ponadto określenia te występowały także (choć nie wszystkie, np. przymiotniki ‘żonkilowy’ czy ‘siarkowy’ nie wchodziły w relacje złożone) w konstrukcjach współrzędnych (*Butyriboletus appendiculatus* – masłoborowik żółtobrazowy, *Tricholomopsis rutilans* – rycezyk czerwonozłoty, *Arachnopeziza aurelia* – pajęczynkokustrzebka złotożółta i in.) oraz niewspółrzędnych (*Caloboletus calopus* – gorzkoborowik żółtopory, *Mycena citrinomarginata* – grzybówka cytrynowoostrowa, *Xerocomellus chrysenteron* – suchogrzybek złotopory, *Mycena renati* – grzybówka złototrzonowa i in.).

Statystyka przykładów polskich wygląda następująco: przymiotniki funkcjonujące jako elementy nazw grzybów tej grupy pojawiły się w badanym korpusie 83 razy; z kolei nazw grzybów z tymi elementami zanotowano 82, gdyż w przypadku tylko jednej nazwy w pozycji epitetu gatunkowego znalazło się określenie odcienia żółci wyrażone jukstapozycją: *Arachnopeziza aurelia* – pajęczynkokustrzebka złotożółta.

Należy w tym miejscu wspomnieć o jeszcze jednym odcieniu żółtego. Chodzi mianowicie o kolor piaskowy. Wprawdzie w korpusie znajduje się więcej (niż umieszczony w tabeli jeden przykład z języka ukraińskiego) nazw grzybów zawierających ten przymiotnik (np. *Geopora arenosa* – Геопора піщана – zagrzebka piaskowa, *Inocybe serotina* – Іноцибе піщаний – strzępiak piaskowy, *Montagnea candollei* – Монтанея піщана – czernidłaczek piaskowy i in.), jednak odnoszą się one nie do koloru, lecz miejsca występowania grzyba (terenów piaszczystych).

Zestawienie obu części tabeli wskazuje na niemal identyczne wykorzystanie grup przymiotników określających odcienie żółtego (6 do 7) i liczby samych przykładów w korpusie (88 nazw ukraińskich wobec 82 polskich). Różnice dotyczą frekwencyjności użycia poszczególnych określeń (aż 112 ukraińskich i tylko 83 polskie) i ich adekwatności (np. жовтіючий – Ø, Ø – złoty, Ø – złotawy, Ø – żonkilowy, Ø – płowy, płowiejący, wypłowiejący).

СИНИЙ – NIEBIESKI

Tabela 5. Zestawienie kolorów i przykładów nazw grzybów makroskopijnych w obu językach dla barwy niebieskiej.

Колір	Приклади	Колор	Приклади
синій (11) (синюватий – 2, синіючий – 4)	<i>Pluteus cyanopus</i> – Плютей синій; <i>Cyanoboletus pulverulentus</i> – Моховик синіючий; <i>Muscena urania</i> – Міцена синювата; <i>Gyroporus cyanescens</i> – Синяк	niebieski (8) (niebieskawy – 4, niebieszczejący – 1) siny (1) modry (6)	<i>Cortinarius caerulescens</i> – zasłonak niebieski; <i>Tomentella coerulea</i> – kutnerka niebieskawa; <i>Chamonixia caespitosa</i> – borowiczka niebieszczejąca; <i>Cyanoboletus pulverulentus</i> – sinoborowik klinowotrzonowy; <i>Postia caesia</i> – drobнопorek modry; <i>Suillellus luridus</i> – modroborowik ponury
блакитний (1) голубий (5)	<i>Entoloma coelestinum</i> – Ентолома блакитна; <i>Cortinarius salor</i> – Павутинник голубий	блękitny (2)	<i>Russula caerulea</i> – гоłąбек блękitny
лазуровий (1)	<i>Russula azurea</i> – Сироїжка лазурова	лазуrowy (1)	<i>Russula azurea</i> – гоłąбек лазуrowy

Kolor niebieski jest reprezentowany w obu językach nielicznymi odcieniami (w sumie tylko po trzy jednostki), z czego jedynie barwy podstawowe ‘синій’ i ‘niebieski’ posiadają w analizowanym korpusie formy derywowane (синіючий, синюватий oraz niebieszczejący, niebieskawy), np. *Leccinum cyaneobasileucum* – Підберезник синіючий, *Trichophaea livida* – Трихофея синювата, *Tomentella coerulea* – kutnerka niebieskawa, *Chamonixia caespitosa* – borowiczka niebieszczejąca.

W przypadku nazw ukraińskich z analizowanego korpusu wyodrębniono konstrukcje współrzędne (np. *Russula cyanoxantha* – Сироїжка синьо-жовта, *Cortinarius caerulescens* – Павутинник сизоголубий, *Russula caerulea* – Сироїжка бугорчато-лазуrowa i in.), jak również jeden przykład złożenia niewspółrzednego z nadrzędnikiem przymiotnikowym (*Cortinarius cyanites* – Павутинник темно-синій) oraz jedną nazwę jednoelementową (*Gyroporus cyanescens* – Синяк).

W przypadku języka polskiego struktura określeń oraz samych przykładów jest niezwykle podobna. Wśród polskich przykładów notujemy nazwy, w których elementy kolorystyczne występujące

w pozycji epitetu gatunkowego wyrażone są pojedynczymi przymiotnikami (*Cortinarius caerulescens* – zasłonak niebieski, *Tomentella coerulea* – kutnerka niebieskawa itd.) bądź wchodzą w skład konstrukcji współrzędnych (np. *Hohenbuehelia atrocaerulea* – bocznianka niebieskoszara, *Cortinarius cyanites* – zasłonak oliwkowoblękitny, *Mycena amicta* – grzybówka modrooliwkowa, *Oligoporus alni* – drobnoporek modrobiaty), niewspółrzędnych (*Cortinarius glaucopus* – zasłonak niebieskostopy, *Cortinarius saturninus* – zasłonak niebieskomiąszowy). W grupie tej pojawiła się bardzo rzadko spotykana forma – epitet wyrażony rzeczownikiem (*Gyroporus cyanescens* – piaskowiec modrzak). Zanotowano również dwa przykłady występowania nazw, w których element kolorystyczny współtworzył strukturę nazwy rodzajowej (*Suillellus queletii* – modroborowik gładkotrzonowy, *Suillellus luridus* – modroborowik ponury).

W podsumowaniu należy podkreślić, że elementy kolorystyczne wystąpiły w obu językach porównywalną liczbę razy: nazw ukraińskich zawierających określenia barwy niebieskiej i jej odcieni zanotowano 24, nazw polskich – 23 (nie nastąpiło zdublowanie komponentów tej grupy w obrębie jednej nazwy).

Kolejną kwestią wynikającą z takiej dwubiegunowej konfrontacji jest niewątpliwie fakt odpowiedniości nazewnictwa na linii: nazwa łacińska – nazwa ukraińska – nazwa polska. Należy przy tym wziąć pod uwagę nie tylko odniesienie obu języków nowożytnych względem łaciny, ale również, co zrozumiałe, określić ich wzajemną relację, ta zaś jest w przypadku badanego nazewnictwa dość specyficzna. W naszej analizie skupimy się głównie na konfrontacji ukraińsko-polskiej, pozostawiając łacinę nieco w tle.

Przypomnijmy, iż wśród przykładów tworzących korpus „kolorystyczny” (486 nazw ukraińskich i 436 polskich) niemal połowa nazw (263 nazwy ukraińskie i 245 nazw polskich) zawierała minimum jeden element mieszczący się w zakresie barw podstawowych (czerwony, żółty, niebieski) oraz ich wariantów. Przyglądając się im w tych swoistych triadach (tzn. nazwa łacińska, nazwa ukraińska, nazwa polska, np. *Russula ochroleuca* – Сироїжка охряно-жовта – *gołąbek brudnożółty*), należy zwrócić uwagę na relacje, jakie między tymi nazwami zachodzą. Wydawać by się mogło, że punktem odniesienia dla pozostałych języków powinna być nazwa łacińska, ale przecież tworzenie nazw biologicznych w językach nowożytnych cechuje swego rodzaju dowolność, a nazewnictwo łacińskie ma pełnić funkcję „porządkującą”, będąc swoistym *tertium comparationis* w procesie tworzenia nazw narodowych. Zatem nie istnieje żaden obowiązek ich tłumaczenia czy odnoszenia się do nich. Widać to wyraźnie na przykładzie utworzonego korpusu, a relacje zachodzące między elementami triad zawrzeć można w czterech podgrupach:

1. Elementy kolorystyczne nazw w języku ukraińskim i polskim są identyczne (choć nie zawsze oznacza to, że także w nazwie łacińskiej komponent ten będzie odnosił się do koloru, np. *Amanita muscaria* – Мухомор червоний – *muchomor czerwony*, gdzie łac. *musca* – mucha), np. *Ceriporia purpurea* – Церипорія пурпурова – *woszczyńka purpurowa*, *Chlorophyllum rhacodes* – Гриб-зонтик червоніючий – *czubajnik czerwieniejący*, *Clathrus ruber* – Решіточник червоний – *okratek czerwony*, *Crepidotus luteolus* – Крепідот жовтуватий – *ciżmówka żółtawa*, *Leccinum oxydabile* – Підберезник рожевіючий – *koźlarz różowiejący* i in. W grupie tej umieszczono również zestawienia, w których wprawdzie obecne były te same kolory, jednak wyrażane one były za pomocą różnych części mowy i zajmowały odmienne pozycje w nazwie, np. *Cyanoboletus pulverulentus* – Моховик синіючий – *sinoborowik klinowotrzonowy*, *Fuscoporia ferruginosa* – Фускопорія іржава – *rdzawoporka drobnopora*,

- Laetiporus sulphureus* – Трутовик сірчано-жовтий – żółciak *siarkowy* i in. Ogółem w tej podgrupie znalazły się 44 takie zestawienia.
2. Elementy kolorystyczne nazw w języku ukraińskim i polskim minimalnie się różnią; są to przede wszystkim rozbieżności leksykalne czy morfologiczne, np. *Peniophora rufa* – Пеніофора червона – *powłócznica czerwona*, *Pholiota aurivella* – Фоліота золотиста – *łuskwiak złotawy*, *Geastrum rufescens* – Зірковик рудіючий – *gwiazdosz rudawy*, *Hygrocycbe coccineocrenata* – Гігроцибе яскраво-червона – *wilgotnica czerwona*, *Russuloporus cinnabarinus* – Пікнопор кіноварно-червоний – *gęstoporek cynobrowy*, *Rigidoporus sanguinolentus* – Рігідопорус криваво-червоний – *podstawnica krwawa*, *Typhula erythropus* – Тифула червононога – *palcznica czerwona*, *Russula atropurpurea* – Сироїжка чорно-пурпурова – *gołąbek ciemnopurpurowy*, *Chrysomphalina chrysophylla* – Хризомфаліна золотистолиста – *pepńnica złotoblaszkowa* i in. Jak widać, różnice między nazwami ukraińskimi i polskimi wynikają z zastosowania innych części mowy, przymiotników pochodnych, konieczności doprecyzowania koloru, występowania nieco innych komponentów rzeczownikowych w przypadku złożań niewspółrzędnych itd. Podgrupę tę tworzy 36 zestawień łańcisko-ukraińsko-polskich.
  3. Elementy kolorystyczne nazw w języku ukraińskim i polskim są diametralnie różne (przy czym obie wersje nazewnicze mogą również odbiegać od nazwy łańciskiej, np. *Hydnotrya tulasnei* – Трюфель червоно-бурий – *truflica kasztanowata*, gdzie łac. *tulasnei* – Edmond Tulasne, francuski botanik i mykolog; lub jedna z nich będzie do niej nawiązywać, np. *Antrodia xantha* – Антродія золотиста – *jamkówka żółta*, gdzie łac. *xanthus* – żółty, lub *Cortinarius cyanites* – Павутинник темно-синій – *zasłonak oliwkowobłękitny*, gdzie łac. *cyaneus* – ciemnoniebieski), np. *Arrhenia oniscus* – Арренія чорнувата – *pepówka rdzawoszara*, *Cortinarius anthracinus* – Павутинник чорноногий – *zasłonak krwistoczerwony*, *Cortinarius balaustinus* – Павутинник гранатовий – *zasłonak jaskrawy*, *Cortinarius hinnuleus* – Павутинник рудо-бурий – *zasłonak żółtopomarańczowy*, *Entoloma lanicium* – Ентолома червонувата – *dzwonkówka jasnoszara* i in. W korpusie znalazło się 98 zestawień tego typu.
  4. Nazwy grzybów w języku ukraińskim i polskim są diametralnie różne, przy czym chodzi tu o sytuację, w której komponent kolorystyczny występuje tylko w przypadku jednego języka, tzn. albo ukraińskiego, albo polskiego (podobnie jak wcześniej, w przypadku nazw łańciskich element kolorystyczny może występować, jednak nie zawsze tak się dzieje, np. *Hygrocycbe ovina* – Гігроцибе овеча – *wilgotnica czerwieniejąca*, *Cortinarius salor* – Павутинник голубий – *zasłonak słonawy* i in.). Wspomniane dwie możliwości obecności w nazwie komponentu barwy rysują się następująco:
    - a. element kolorystyczny występuje tylko w przypadku nazwy ukraińskiej (44 przykłady), np. *Cantharellus lutescens* – Лисичка жовтіюча – *pieprznik żółkowy*, *Hydnum repandum* – Їжовик жовтий – *kolczak obłączasty*, *Hypholoma fasciculare* – Опеньок несправжній шафранно-жовтий – *maślanka wiązkowa*, *Lactarius torminosus* – Вовнянка рожева – *mleczaj wełnianka*, *Russula alutacea* – Сироїжка зелено-червона – *gołąbek cukrówka* i in.;
    - b. komponent kolorystyczny jest obecny jedynie w nazwie polskiej (50 przykładów), np. *Gloeoporus taxicola* – Глеопор тисовий – *klejoporek winnoczerwony*, *Muscena*

amicta – Міцена покрита – *grzybówka modrooliwkowa*, *Mycena renati* – Міцена Рене – *grzybówka złototrzonowa*, *Oligoporus alni* – Олігопор вільховий – *drobno-porek modrobiały*, *Tulostoma melanocyclus* – Тулостома дрібна – *berłóweczka rudawa* i in.

Pozostałe przykłady to sytuacje, w których nie zachodził warunek triady, tzn. brak przykładów w języku ukraińskim lub polskim, np. *Neopalpa rubescens* – Неопалпа червонюча, *Pluteus cyanopus* – Плютей синій, *Pluteus pseudorobertii* – *drobnołuszczak czarnołoskowy*, *Pluteus robertii* – *drobnołuszczak kremowobeżowy* i in. Taka swego rodzaju luka nazewnictwa ma przede wszystkim dwie przyczyny; obie związane są z czynnikami natury „biologiczno-geograficznej”. Nie wszystkie gatunki grzybów występują na obszarze obu naszych krajów, a jeśli fakt ten dotyczy gatunków bardzo rzadkich czy bliżej niezbadanych, to nie ma potrzeby nadawania im nazw w językach narodowych. Funkcjonują one wówczas jedynie w wariacie łacińskim, który jest wystarczający, by posługiwali się nim biolodzy, mykolodzy, chemicy, farmaceuci itd.

Podobna liczba przykładów nazw grzybów zawierających element kolorystyczny dotyczący trzech barw podstawowych i ich wariantów (przypomnę: 263 nazwy ukraińskie i 245 nazw polskich) nie świadczy o ich „przystawalności”. Nazw, w których wystąpił identyczny lub bardzo podobny komponent kolorystyczny (dla barwy żółtej, czerwonej, niebieskiej i ich wariantów), było jedynie 80, zaś ewidentne różnice wystąpiły w pozostałych, aż w 183 nazwach ukraińskich i 165 polskich.

Na zakończenie wypada jeszcze zauważyć, iż gatunkami grzybów, w których nazwach najczęściej pojawiają się elementy kolorystyczne w analizowanym tu zakresie nazw podstawowych, są zasłonaki (w języku ukraińskim 17 przykładów oraz 13 w języku polskim, np. *Cortinarius balaustinus* – Павутичник гранатовий, *Cortinarius caerulescens* – Павутичник сізо-голубий, *Cortinarius glaucopus* – *zasłonak niebieskostopy*, *Cortinarius ochroleucus* – *zasłonak żółtawy* i in.), mleczaje (14 ukr. i 7 pol., np. *Lactarius hygginus* – Хрящ-молочник червонуватий, *Lactarius chrysorrheus* – Хрящ-молочник золотисто-жовтий, *Lactarius sanguifluus* – *mleczaj czerwieniejący*, *Lactarius repraesentaneus* – *mleczaj żółtofioletowy* i in.), gołąbki (14 ukr. i 13 pol., np. *Russula cyanoxantha* – Сироїжка синьо-жовта, *Russula rosea* – Сироїжка рожева, *Russula atropurpurea* – *gołąbek ciemnopurpurowy*, *Russula ochroleuca* – *gołąbek brudnożółty* i in.), grzybówki (10 ukr. i 14 pol., np. *Atheniella flavoalba* – Атенієлла жовтувато-біла, *Mycena citrinomarginata* – Міцена лимоннооперезана, *Mycena rubromarginata* – *grzybówka czerwonostrzowa*, *Mycena renati* – *grzybówka złototrzonowa* i in.), muchomor (6 ukr. i 7 pol., np. *Amanita rubescens* – Мухомор сіро-рожевий, *Amanita crocea* – Поплавок шафрановий, *Amanita rubescens* – *muchomor czerwieniejący*, *Amanita ceciliae* – *muchomor złotawy* i in.), pieczarki i pieczareczki (6 ukr. i 5 pol., np. *Agaricus xantholepis* – Печериця жовтолуска, *Agaricus lutosus* – Печериця глинисто-жовта, *Agaricus semotus* – *pieczarka winnoczerwona*, *Leucoagaricus leucothites* – *pieczareczka różowoblaszkowa* i in.), dzwoneczki (5 ukr. i 5 pol., np. *Entoloma lanicum* – Ентолома червонувата, *Entoloma griseocyanum* – Ентолома сіро-синя, *Entoloma chalybaeum* – *dzwoneczka czarnoniebieskawa*, *Entoloma asprellum* – *dzwoneczka niebieskotrzonowa* i in.) i gąski (4 ukr. i 5 pol., np. *Tricholoma robustum* – Рядовка червона, *Tricholoma orirubens* – Рядовка червонувата, *Tricholoma scalpturatum* – *gąska żółknąca*, *Tricholoma orirubens* – *gąska czerwieniejąca* i in.).

Podsumowując przeprowadzoną analizę, należy podkreślić, iż komponenty kolorystyczne pełnią ważną funkcję w oficjalnym nazewnictwie grzybów makroskopijnych zarówno w języku ukraińskim, jak i polskim. Średnio co czwarta nazwa wchodząca w skład utworzonego korpusu zawierała choćby jeden element kolorystyczny. Z tego ponad połowa przypadła na nazwy odnoszące się do kolorów

podstawowych i ich wariantów – nie tylko określić dla kombinacji barw, ale również form pochodnych. Komponenty kolorystyczne były epitetami gatunkowymi – w tej funkcji występowały głównie przymiotniki (również derywaty), imiesłowy przymiotnikowe, przymiotniki złożone współrzędne (rzadziej niewspółrzędne). Wśród dość wyraźnych różnic między oboma systemami nazewniczymi należy wymienić luki w odniesieniu do garnituru nazw określających warianty kolorów, liczbę przykładów przypadających na kolor żółty oraz wzajemne relacje nazewnicze (ukraińsko-polskie) w odniesieniu do tego samego gatunku.

Omawiana problematyka jest z całą pewnością bardzo szeroka. W kolejnych opracowaniach należałoby skupić się na takich kwestiach jak na przykład analiza występowania wśród utworzonego korpusu nazw grzybów zawierających komponenty nazywające barwy pochodne (zielony, pomarańczowy, fioletowy) oraz biały, czarny i szary czy też prześledzenie występowania nazw kolorów w sferze nieoficjalnych nazw grzybów.

Bibliografia

- Babiy, Iryna (2010) „Vtorynna nominatsiya kol'oru v khudozhnii kartyni svitu.” [W:] *Movoznavchyy visnyk*. 11; 31–34.
- Bartnicka-Dąbkowska, Barbara (1964) *Polskie ludowe nazwy grzybów*. Wrocław–Warszawa–Kraków: Prace Językoznawcze PAN.
- Bawej, Izabela (2019) „Rośliny lecznicze z komponentem kolorystycznym w polskim i niemieckim językowym obrazie świata.” [W:] *Półrocznik Językoznawczy Tertium. Tertium Linguistic Journal*, 4(1); 233–256.
- Borejszo, Maria (2010) „Nazwy kolorów w leksyce odzieżowej (na materiale *Słownika ubiorów* Ireny Turnau).” [W:] *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*, XVI (XXXVI); 31–41.
- Chlebicki, Andrzej (2010) „Zawilości etymologiczne i znaczeniowe nazw „huba” i „hubka.” [W:] *Wiadomości Botaniczne*, 54 (1/2). Kraków; 35–39.
- Buława, Monika (2023) „Gwarowe nazwy roślin derywowane semantycznie od nazw chorób.” [W:] *LingVaria*. Vol. XVIII; 225–242.
- Florins'ka, Svitlana (2016) „Zoonimy seredn'oho dnipro-buz'koho mezhyrichchya, motyrovani okrasom chy mastyu tvaryn i ptakhiv.” [W:] *Naukovi zapysky KDPU. Seriya: Filolohichni nauky*, 146; 472–474.
- Flück, Markus (2020) *Atlas grzybów*. Przekład polski Helena Terpińska-Ostrowska. Ożarów Maz.: Delta W-Z Oficyna Wydawnicza.
- Gonigroszek, Dorota (2008) „Językowy obraz świata barw i kolorów jako przykład kulturowych różnic w językach.” [W:] *Językoznawstwo: współczesne badania, problemy i analizy językoznawcze*, 2; 91–99.
- Gumińska, Barbara, Władysław Wojewoda (1985) *Grzyby i ich oznaczanie*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne.
- Inshakov, Artur (2013) „Teoretychni zasady doslidzhennya kolirnoyi leksyky v movoznavstvi.” [W:] *Filolohichni studiyi. Naukovyy visnyk Kryvoriz'koho derzhavnoho pedahohichnoho uniwersytetu*. 9; 188–195.
- Jóźwikiewicz, Przemysław (2022) „O sposobach tworzenia terminów mykologicznych w języku ukraińskim (na materiale *Словника-довідника з альгології та мікології* Z. Kałyneć-Mamczur).” [W:] *Slavica Wratislaviensia*, CLXXV. Wrocław; 99–115.
- Jóźwikiewicz, Przemysław (2023a) „Charakterystyka ukraińskich oficjalnych nazw grzybów makroskopijnych motywowanych nazwami roślin.” [W:] *Heteroglossia* Nr 14; 195–208.

- Jóźwikiewicz, Przemysław (2023b) „Ukraińskie nazwy grzybów makroskopijnych z elementami nazw zwierząt – wybrane aspekty analizy semantycznej i słowotwórczej.” [W:] *Roczniki Humanistyczne*. Zeszyt 6; 149–161.
- Kaczmarek, Anna (2014) „Fluo, antracyt i rozlana benzyna, czyli o nazwach kolorów w polskiej współczesnej prasie kobiecej.” [W:] *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*, 21 (2); 155–166.
- Kal’ko, Valentyna (2011) „Motyvatsiyna oznaka «kolir» u naymenuvannyakh likars’kykh roslyn ukrayins’koyi movy.” [W:] *Linhvistychni studiyi* 22; 273–277.
- Kalynets’Mamchur, Zvenislava (2011) *Slovnnyk-dovidnyk z al’holohiyi ta mikolohiyi*. L’viv: L’vivs’kyy natsional’nyy universytet im. I. Franka.
- Kolesnikova, Iryna (2013) „Koloratyvy u dzerkali mizhkul’turnoyi komunikatsiyi (na materialy dyzaynu odyahu).” [W:] *Mova i kul’tura: nauk. zhurn. Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka*, 16 (t. 4); 123–128.
- Kolesnykova, Larysa (2015) „Z istoriyi formuvannya suchasnoyi systemy koloronomeniv.” [W:] *Filolohichni studiyi. Naukovyy visnyk Kryvoriz’koho derzhavnoho pedahohichnoho uniwersytetu*. 13; 116–121.
- Kopczyński, Kazimierz, Maria Ławrynowicz (2000) „Polskie regionalne nazwy grzybów.” [W:] Maria Lisiewska, Maria Ławrynowicz (red.) *Monitoring grzybów*. Poznań-Łódź: Sekcja Mikologiczna PTB; 133–142.
- Koshcheyeva, Natalia (2013) „Zoonomeny ta fitonomeny na poznachennya kol’oru yak osnova dlya naymenuvan’ lyudey.” [W:] *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*, 14 (273), Ch. II; 229–237.
- Kucheruk, Oksana (2006) „Obrazna pryroda semantyki kol’oronazv v ukrayins’kykh frazeolohizmakh.” [W:] *Dyvoslovo*, 12; 40–42.
- Kurylenko, Volodymyr (2006) „Hryby – huby: polisemiya chy omonimiya? (na materialy leksyky polis’kykh hovoriv).” [W:] *Zapysky z ukrayins’koho movoznavstva*, 16. Odesa; 219–223.
- Kuźmiuk, Jerzy (1989) „Nazwy grzybów w języku potocznym okolic Bielska Podlaskiego.” [W:] *Białostoczczyzna*. 4/4 (16), Białystok; 34–36.
- Kuźmiuk, Jerzy (1991) „Regionalne nazwy grzybów jadalnych między Biebrzą a Narwią na Białostoczczyźnie.” [W:] *Białostoczczyzna*. 6/2 (22), Białystok; 30–32.
- Kuźmiuk, Jerzy (1993) „Etymologia nazw grzybów znanych na Białostoczczyźnie.” [W:] *Białostoczczyzna*, 8/2 (30). Białystok; 79–85.
- Kuźmiuk, Jerzy (1995) „Nazwy niektórych grzybów w gwarach między Bugiem a Narwią.” [W:] *Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim*. Białystok: Uniwersytet Warszawski, Filia w Białymstoku, Zakład Filologii Wschodniosłowiańskich; 137.
- Lech-Kirstein, Danuta (2021) „Konotacje nazw barw w toponimii i hydronimii śląskiej (czarny, biały, zielony).” [W:] *Prace Językoznawcze*, XXIII (2); 91–103.
- Leont’ev, Dmytro, Oleksandr Akulov (2007) *Zahal’na mikolohiya: Pidruchnyk dlya vyshchyykh navchal’nykh zakladiv*. Kharkiv. Osнова.
- Lim, Michael, Yun Shu (2022) *The Future is Fungi*. Publisher Port Melbourne, Victoria: Thames & Hudson Australia Pty Ltd.
- Lisnychy, Dmytro (2007) „Semantychna struktura koloratyviv z fitonimnymi osnovamy v suchasniy ukrayins’kiy movi.” [W:] *Naukovyy chasopys NPU imeni Drahomanova. Seriya 10. Problemy hramatyky i leksykolohiyi ukrayins’koyi movy*. 3; 219–234.
- Lisowska, Beata (2008) „Leksem czerwony jako komponent związków frazeologicznych w języku polskim.” [W:] *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis Folia 51 Studia Linguistica*, III; 198–208.

- Mykhaylevs'kyy, Oleksandr (2009) *Entsyklopediya narodnoyi medytsyny*. T. 3. Ivano-Frankivs'k: PP Mykhaylevs'ka A. O.
- Narloch, Andrzej (2016) „Postrzeganie i kategoryzacja barw (świat ludzi i zwierząt).” [W:] *Scripta Neophilologica Posnaniensia*. Tom XVI; 69–83.
- Nikolayeva, Natalia (2012) „Etymolohiya leksem na poznachennya kol'oru.” [W:] *Naukovyy visnyk Volyns'koho natsional'noho uniwersytetu imeni Lesi Ukrayinky. Seriya: Filolohichni nauky. Movoznavstvo*, 6. Luts'k; 224–229.
- Omel'kovets', Ruslana (2014) „Semantychna transformatsiya yak sposib nominatsiyi mikoob'yektiv u zakhidnopolis'kykh hovirkakh.” [W:] *Typolohiya ta funktsiyi movnykh odynyts'*, 1. Luts'k; 231–239.
- Ostash, Nadiya (2011) „Semantyka kol'oru u floronomenakh.” [W:] *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Filolohiya. Sotsial'ni komunikatsiyi*, 24; 144–149.
- Prus, Valentyna (2001) „«U netryakh prokydayut'sya hryby. Mahichnyy znak – po vid'mynomu kolu» (etnolinhvistychnyy aspekt polis'koho zbyral'nytstva).” [W:] *Volyn' – Zhytomyrshchyna. Istoryko-filolohichnyy zbirnyk z rehional'nykh problem*, 6; 151–153.
- Sabadosh, Ivan (1988) „Yak zvut'sya hryby?”. [W:] *Kul'tura slova*, 34. Kyiv: Naukova dumka; 39–41.
- Sabadosh, Ivan (2014) *Istoriya ukraiyins'koyi botanichnoyi leksyky*. Uzhhorod: Uzhhorods'kyy natsional'nyy uniwersytet; 495–513.
- Semashko, Tetiana (2009) „Semantychna struktura lekscychnykh odynyts' na poznachennya kol'oru v ukraiyins'kiy movi.” [W:] *Movoznavstvo*. 17; 14–21.
- Semashko, Tetiana (2013) „Konotatsiya nazv kol'oru yak forma movnoyi interpretatsiyi khudozhn'oho dyskursu.” [W:] *Naukovi zapysky. Seriya Filolohichna*. 38; 221–224.
- Shestakova, Svitlana (2010) „Motyvatsiya suchasnykh ukraiyins'kykh fitonimiv.” [W:] *Ukraiyins'ka mova*, 2; 44–49.
- Simonenko, Larysa (1973a) *Mikologična leksika ukraiyins'koï movi: dis. ... kand. filol. nauk*. Kyiv.
- Simonenko, Larysa (1973b) „Sinonimični nazvi gribiv v ukraiyins'kij movi.” [W:] *Ridne slovo*. 7. Kyiv; 23–26.
- Simonenko, Larysa (1974) „Yak nazvati gribi?”. [W:] *Ridne slovo*, 9. Kyiv; 38–41.
- Skubalanka, Teresa (2009) „Polskie nazewnictwo roślin. Struktura zbioru.” [W:] *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. Vol. XXVII; 129–144.
- Snowarski, Marek (2014) *Grzyby*. Warszawa: Multico.
- Solodushko, Olha (2016) „Semantychnyy analiz zoonimiv, motyvvovanyx biloyu mastyu ta yiyi vidtinkamy (na prykladi klychok koriv v ukraiyins'kiy ta pol's'kiy movi).” [W:] *Acta Onomastica*, LVI; 193–198.
- Stec, Wanda (2014) „Mylące” nazwy roślin leczniczych w języku polskim i rosyjskim.” [W:] *Przegląd Rusycystyczny*. 2; 88–109.
- Stec, Wanda (2016) „Metafora w nazewnictwie roślinnym: polskie i rosyjskie nazwy roślin leczniczych motywowane nazwami ze świata zwierząt.” [W:] *Acta Polono-Ruthenica*. XXI; 99–115.
- Sukhomlyn, Maria, Veronika Dzhahan (2013) *Hryby Ukrayiny*. Kyiv: Krayina mriy.
- Tarary, Eliza (2013) „Nazwy kolorów w języku studentów.” [W:] *Białostockie Archiwum Językowe*. 13; 393–414.
- Tkachuk, Maryna (2010) „Mikonominatsiya v chornobyl's'kykh hovirkakh (pytannya rekonstruktsiyi arealu).” [W:] *Volyn' – Zhytomyrshchyna. Istoryko-filolohichnyy zbirnyk z rehional'nykh problem*. 22 (2); 275–282.
- Uchmann, Teresa (2022) „Kolor jako zjawisko komunikacyjne we współczesnym dyskursie publicznym na przykładzie manifestacji oraz kampanii społecznej.” [W:] *Półrocznik Językoznawczy Tertium. Tertium Linguistic Journal*, 7; 75–97.

- Vyshnyts'ka, Yana (2016) „Kolir ta kol'oronimy yak ob'yekt linhvistychnykh doslidzhen', suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku osvithnoho prostoru: hlobal'nyy vymir.” [W:] *Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi Internet-konferentsiyi 25 lystopada 2016 r. Zaporizhzhya*; 267–270.
- Waniakowa, Jadwiga (2005) „Regionalizmy a gwary na przykladzie nazw roslin.” [W:] *Bulletin de la Société Polonaise de Linguistique*. Fasc. LXI; 119–128.
- Waniakowa, Jadwiga (2012) *Polskie gwarowe nazwy dziko rosnących roślin zielnych na tle słowiańskim*. Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Waniakowa, Jadwiga (2017) „Nazwiska w nazwach roślin.” [W:] *Onomastica*, LXI/2; 401–412.
- Waniakowa, Jadwiga (2021) „Gwarowe nazwy roślin jako odbicie nastawienia użytkowników gwar do przyrody (ujęcie historyczno-porównawcze).” [W:] *Poradnik Językowy*, 3; 45–59
- Zhuravs'ka, Ludmyla (2015) *U poshukakh hrybnoho tsarstva*. L'viv: Apriori.

Źródła internetowe

- Grupa Гриби України: <http://facebook.com/groups/Hryby.Ukrayiny/> [data dostępu 17.08.2024].
- Portal *Grzyby.pl*: <http://grzyby.pl> [data dostępu 15.08.2024].
- Index Fungorum: <http://indexfungorum.org> [data dostępu 19.07.2024].
- Portal Світ грибів України: <http://gribi.net.ua> [data dostępu 18.08.2024].